

Relació Metge-Pacient

Codi: 102853
Crèdits: 3

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2502442 Medicina	OT	2	2
2502442 Medicina	OT	3	0
2502442 Medicina	OT	4	0
2502442 Medicina	OT	5	0
2502442 Medicina	OT	6	0

Professor de contacte

Nom: Adolfo Tobeña Pallarés

Correu electrònic: Adolf.Tobena@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

Joan Taberner Viera

Daniel Vega Moreno

Prerequisits

És aconsellable que l'estudiant hagi assolit unes competències bàsiques en Psicologia Mèdica i en el Pràctica clínica assistencial I i II.

Objectius

L'objectiu general de l'assignatura és proporcionar a l'alumne les bases que li permetin establir i mantenir una bona relació amb els pacients, els familiars i altres professionals.

Objectius específics bàsics

1. Adquirir criteris per aplicar principis ètics sòlids en la relació professional amb els pacients
2. Reconèixer les necessitats dels pacients en el procés diagnòstic i terapèutic.
3. Proporcionar les bases que permetin una comunicació eficaç, profitosa i i respectuosa amb els pacients
4. Adquirir coneixements i experiències per establir una interacció professional efectiva en entorns sanitaris diversos.
5. Aprendre a enfrontar-se amb situacions difícils d'interacció en la consulta i altres entorns sanitaris

Objectius addicionals

1. Conèixer i aplicar els valors professionals de dedicació i sentit del deure, responsabilitat, integritat i honestat en l'exercici de la Medicina.
2. Saber abordar la pràctica professional respectant l'autonomia del pacient, les seves creences i la seva cultura.
3. Distingir els procediments diagnòstics i terapèutics sòlids, dels especulatius, artefactuals i enganyosos.
4. Conèixer elements de la comunicació pertinent amb els pacients, familiars i el seu entorn social
5. Reconèixer la necessitat de mantenir la competència professional de manera contínua i exigent
6. Informar sobre males notícies i pronòstics severos, a més de fer consell terapèutic
7. Aprendre fonaments del principi de la confidencialitat i conèixer alguns aspectes legals de l'exercici de la professió mèdica
8. Conèixer aspectes de la comunicació de troballes científiques així com pautes i guies professionals, per fer-ne una transmissió efectiva.
9. Exercitar modalitats d'interacció clínica (entrevista, comunicació verbal, comunicació no verbal i interferències)

El coneixement d'un marc teòric i evidències sobre la comunicació humana en la relació metge-pacient, així com les tasques i habilitats comunicatives pròpies de la consulta mèdica permetrà a l'alumne entendre i apreciar la naturalesa particular de la relació amb el pacient i la importància de la relació terapèutica, així com desenvolupar habilitats necessàries que proporcionen una plataforma segura per abordar qüestions comunicatives específiques en contextos i situacions professionals difícils i per establir bones relacions amb altres professionals.

Els objectius i continguts de l'assignatura es complementen amb els de la matèria Pràcticum II programada també a segon curs.

Competències

Medicina

- Comunicar-se de manera efectiva i clara, tant oral com escrita, amb els pacients, els familiars i acompanyants, per facilitar-los la presa de decisió, el consentiment informat i el compliment de les prescripcions.
- Demostrar, en l'activitat professional, un punt de vista crític, creatiu i orientat a la recerca.
- Demostrar que comprèn els agents causants i factors de risc que determinen els estats de salut i el desenvolupament de la malaltia
- Demostrar que comprèn els fonaments de la conducta humana normal i les seves alteracions en diferents contextos.
- Demostrar que comprèn la importància i les limitacions del pensament científic en l'estudi, la prevenció i el maneig de les malalties.
- Desenvolupar la pràctica professional amb respecte a l'autonomia del pacient, a les seves creences i cultura, amb respecte a altres professionals de la salut, demostrant habilitats de treball en equip.
- Donar adequadament al pacient i/o acompanyant la informació pertinent sobre el procés patològic, les bases i conseqüències, incloses les males notícies.
- Escoltar amb atenció, obtenir i sintetitzar informació pertinent sobre els problemes que afligeixen al malalt i comprendre el contingut d'aquesta informació.
- Establir una bona comunicació interpersonal que capaciti per dirigir-se amb eficiència i empatia als pacients, als familiars, acompanyants, metges i altres professionals sanitaris.
- Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
- Mantenir i actualitzar la seva competència professional, prestant una importància especial a l'aprenentatge autònom de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat.
- Obtenir i elaborar una història clínica que contingui tota la informació rellevant, estructurada i centrada en el pacient, tenint en compte tots els grups d'edat, sexe, els factors culturals, socials i ètnics.
- Organitzar i planificar adequadament la càrrega de treball i el temps en les activitats professionals.
- Plantejar i proposar les mesures preventives adequades a cada situació clínica.
- Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en l'activitat professional.
- Valorar críticament i utilitzar les fonts d'informació clínica i biomèdica per obtenir, organitzar, interpretar i comunicar la informació científica i sanitària.

Resultats d'aprenentatge

1. Argumentar i detallar mesures preventives pròpies de l'àmbit de la salut física i mental en diferents etapes de la vida.
2. Atendre a necessitats derivades de la procedència cultural dels pacients.
3. Atendre a necessitats derivades de la religiositat/espiritualitat dels pacients.
4. Comprendre el paper de l'escolta activa en l'entrevista clínica.
5. Demostrar, en l'activitat professional, un punt de vista crític, creatiu i orientat a la recerca.
6. Demostrar habilitats de comunicació oral al moment de subministrar informació al pacient i/o familiars.
7. Descriure elements principals de persuasió mèdica.
8. Descriure els vectors psicològics de les conductes cooperadores i d'auxili.
9. Descriure fases i modalitats de la conducta prosocial i antisocial humana.
10. Descriure fases, variants i modalitats de la sexualitat humana.
11. Descriure la influència del grup i de la situació contextual en el comportament de l'individu.
12. Descriure les alteracions emotives i afectives pròpies de la infància, l'adolescència i la vellesa.
13. Descriure les habilitats comunicatives principals d'un procés d'entrevista clínica.
14. Descriure l'estrès nociu: concepte, causes, mecanismes i efectes a curt i llarg termini.
15. Detallar els passos i els procediments que cal seguir per comunicar males notícies.
16. Discutir les bases, el rendiment i la popularitat de les medicines complementàries.
17. Distingir els procediments diagnòstics i terapèutics sòlids, dels especulatius, els artefactuals i els enganyosos.
18. Elaborar argumentació crítica en l'àmbit de la salut mental basada en coneixement científic.
19. Elaborar una història clínica que integri la informació necessària en un context d'avaluació psicològica i psiquiàtrica.
20. Esquematitzar la informació necessària que ha de recollir-se en un procés d'avaluació mèdica, psicològica i psiquiàtrica.
21. Establir vinculacions entre estils conductuals, personalitat i salut.
22. Explicar el procés a seguir per realitzar una avaluació en l'àmbit de la salut mental.
23. Explicar el procés de sol·licitud de consentiment informat al pacient i/o familiars.
24. Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
25. Identificar característiques d'una adequada comunicació amb els pacients i entre professionals.
26. Identificar mecanismes biològics, psicològics i socials dels trastorns mentals en la infància/adolescència, edat adulta i vellesa, així com de les conductes agressives, els hàbits addictius i les anomalies en el comportament sexual.
27. Incorporar les directrius del codi deontològic mèdic en l'exercici de la medicina en l'àmbit de la salut mental.
28. Mantenir i actualitzar la seva competència professional, prestant una importància especial a l'aprenentatge autònom de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat.
29. Organitzar i planificar adequadament la càrrega de treball i el temps en les activitats professionals.
30. Realitzar un examen físic succint apropiat a l'edat del pacient, al sexe i la procedència etnocultural.
31. Reconèixer els principals mecanismes neurals i endocrins de les molèsties i patiments estressants i identificar els desencadenants físics i psicològics de l'estrès nociu.
32. Reconèixer la complexitat, la incertesa i la probabilitat en la presa de decisions de la pràctica mèdica.
33. Relacionar les habilitats comunicatives del metge i el compliment de prescripcions mèdiques.
34. Utilitzar el pensament científic en les argumentacions sobre la salut física i mental.
35. Utilitzar fonts d'informació clínica i biomèdica de base científica.
36. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en l'activitat professional.
37. Utilitzar protocols estandarditzats de registre d'informació clínica.
38. Valorar la participació de diversos professionals en la pràctica professional, en qualsevol àmbit.

Continguts

Teoria

Tema 1. Perspectiva històrica de la relació metge-pacient La concepció de la malaltia en el món antic: etiologies màgiques i religioses. L'aproximació empírica en la medicina grega. Altres tradicions sanadores a

Orient i Occident. Beneficència i sanitat a l'Edat mitjana europea. Medicina experimental a partir del XIX. Implicacions ètiques i model jeràrquic en la relació metge-pacient. El reconeixement del dret a la informació i l'autonomia del pacient. El dret a escollir i el procés de decidir.

Tema 2. L'exercici de les professions sanitàries avui. Rols professionals i atribucions en l'atenció als pacients. Gent sana, gent malalta i sanitaris: de la beneficència a la ciència. Exercici mèdico-quirúrgic en l'entorn internètic. Medicina i Psicologia. Les trampes "biopsicosocials" en l'aproximació al comportament i la ment humana. Autoconsciència i cervell social: propietats i mecanismes. El cas particular de les interaccions clíniques.

Tema 3. Psicologia de les relacions socials: conductes d'ajut. Les relacions socials al laboratori: la situació social mínima, el "dilema del presoner" i altres jocs econòmics. Psicobiologia de l'altruisme. Quan ajudem? Qui ajuda? A qui ajudem?. Neurobiologia de la moralitat. Normes, valors i marc cultural. Codis de conducta en la interacció clínica. Conflictes: les causes més habituals, els procediments per solucionar-los i els errors en la solució de conflictes.

Tema 4. Elements bàsics de comunicació en l'àmbit assistencial: perspectiva dels sanitaris. Tipus de comunicació segons l'àmbit d'atenció. Diferències entre l'assistència ambulatoria i l'hospitalària. El concepte d'escut en la relació metge-pacient. Modalitats comunicatives: comunicació verbal, no verbal i terapèutica. Interpretació de la comunicació no verbal. Factors emotius: empatia i antipatia. L'expressió facial i la detecció dels estats emotius. Diferències sexuals en la interacció i comunicació professional.

Tema 5. La relació metge-pacient vista des del malalt. Els sentiments dels pacients en emmalaltir. Necessitats del pacient en la relació amb els sanitaris. Àmbits desatesos en el procés d'atenció mèdica. Sugeriments per millorar l'atenció dels pacients. Els dèficits neurocognitius i sensorials en els pacients geriàtrics: garantir la comprensió de la informació i el compliment terapèutic en avis. La importància de la família i els cuidadors en el pacient geriàtric. La relació mèdica amb els nens: adaptació de la informació i respecte de l'autonomia.

Tema 6. Detecció del malestar psicològic, els pacients difícils i la gestió dels conflictes. Importància de l'entrevista per l'avaluació dels aspectes psicològics del pacient. Maneig de l'estat d'ànim des de la sospita de malaltia a la certesa del diagnòstic. De la hipocondria a la negació de la malaltia. La gestió de la relació metge-pacient en casos difícils: "dependent i demandant", "rígid i controlat", "dramatitzador o manipulador", "reclós i paranoide", "arrogant i superior", "amenaçador i agressiu". Conflictes més freqüents en la comunicació. Les dificultats comunicatives com punts de fractura de l'acte mèdic. Maneig de l'agressivitat. Importància de la personalitat del metge i la metgessa.

Tema 7. Dolors, molèsties i malaltia. Funcions i tipus de dolor. Neuroregulació hiperalgèsica i analgèsica: esglaons i mecanismes en diferents territoris d'anàlisi del dolor. Diferències individuals en l'lidar i resistència al dolor. Fonaments de la farmacologia analgèsica. El dolor com agent estressant: àlgies i malestans psicològics. Analgèsia produïda per estrès: paràmetres, intensitat i límits. Tècniques irritatives per a contrarestar dolors.

Tema 8. Maneig d'adversitats i malestans. Amplificació i atenuació de l'estrès psicològic: previsibilitat, controlabilitat, percepcions de contrast, desplaçament hostil. Enduriment emotiu a llarg terme. Suport social i esmorteïment dels impactes mortificadors. Filtres perceptius: estratègies cognitives per manejar l'estrès. Modificació d'hàbits nocius: tipus i límits. Psicologia del benestar i la felicitat. Farmacologia anti-estressant.

Tema 9. Placebos, nocebos i remeis alternatius. Definicions. Mecanismes de la credulitat i la persuasió. Neurobiologia dels efectes placebo i nocebo. Estudis d'eficàcia comparativa amb els tractaments actius en funció del tipus de dolència. Biaixos "sanitaristes" en les societats tecnològiques i revifada dels sanadors alternatius. Mites i realitats en els tractaments "alternatius" o "complementaris". L'escàndol de les "medicines alternatives". Seguiment d'instruccions mèdiques. Psicoteràpies i remeis "alternatius".

Tema 10. Psicobiologia de la religiositat. Medicina i religió avui. Biologia de la religiositat: sistemes neurocognitius mitjancers de la credulitat, de les vivències espirituals i de l'escepticisme pragmàtic. Religiositat i superació d'adversitats i dolències: mecanismes psicobiològics. Exploració de creences i resistències

"etnoculturals". Importància del coneixement dels elements culturals en l'atenció mèdica. Principals creences en minories socials a Catalunya. Metges i pacients en cultures gitanes, iberoamericanes, magribines, xineses i hindús.

Tema 11. Malalties severes, de mal pronòstic i terminals. Atenció als pacients amb malalties severes i de curs maligne: procediments i fases. Decisions entorn a la mort. L'explicació de la interrupció del tractament. Les cures pal·liatives i l'atenció els darrers dies. Ajut psicològic i religió als malats terminals. Problemes habituals en aquestes fases de la relació metge-pacient i altres relacionats amb l'entorn mèdic.

Tema 12. La confidencialitat i el marc jurídic de la relació metge-pacient.

Marc ètic i jurídic. La confidencialitat i documents mèdics: història clínica, informe mèdic i receptes. Sistemes per assegurar la confidencialitat i responsabilitat del metge. Què es pot dir i a qui. La relació metge-pacient com element preventiu de la denúncia judicial. La relació amb mitjans de comunicació i els àmbits judicials i policials.

Seminaris i Activitats Virtuals

Es treballaran mitjançant exercicis i discussions, en seminaris especialitzats, alguns dels següents temes:

1. Les necessitats del pacient en l'assistència mèdica.
2. L'entrevista clínica en llocs especials.
3. Dispositius tecnològics i relació metge-pacient
4. Pacients "difícils"
5. La competència cultural en la relació assistencial.
6. Religiositat i espiritualitat: biologia, cultura i medicina.
7. L'escàndol de les "medicines alternatives"
8. La relació metge-pacient i la recerca.

Amb activitats específiques dedicades a:

A. L'entrevista clínica.

Els elements i les etapes de l'entrevista mèdica: anamnesi, exploració física, diagnòstic i pla terapèutic. Factors que condicionen la relació assistencial: el metge, el pacient i l'entorn. L'empatia en l'acte mèdic: els factors determinants. Interacció efectiva en l'entrevista mèdica. Dispositius tecnològics i relació metge-pacient.

B. Acollida i anamnesi en l'entrevista mèdica i la psicològica.

Fases d'acolliment i anamnesi: elements necessaris. Equilibri entre necessitat d'informació i respecte a la intimitat. L'escolta activa i les preguntes obertes. Preguntar amb eficiència. Abordatge de temes conflictius pel pacient. Problemes en aquestes fases de la relació metge-pacient i altres relacionats amb l'entorn sanitari.

C. Exploració i diagnòstic.

L'exploració física i els tests complementaris. Consideracions prèvies a l'exploració física. Prevenció dels problemes més freqüents. Problemes potencials en algunes àrees corporals. El coneixement de les diferències culturals. Informació sobre el procés diagnòstic i les seves incerteses. Exploració de les parts del pacient.

D. Pla terapèutic, pronòstic i seguiment.

Disseny del pla terapèutic. Elecció del tractament i comunicació al pacient. Explicació de l'objectiu terapèutic. Mesures per assegurar un correcte seguiment terapèutic. Les visites de seguiment i la supervisió de la resposta terapèutica. Concepte i varietats de pronòstic.

F. Comunicació i gestió de males notícies.

Les males notícies i la creació de l'ambient per donar-les. Acceptació: fases i característiques. Coneixement de les expectatives i de les necessitats d'informació del pacient i de la família. Adaptació de la informació a les necessitats del pacient.

Metodologia

L'assignatura es basa en una metodologia teòrico-pràctica.

El programa de l'assignatura inclou:

a) Classes teòriques per desenvolupar parts essencials del contingut del programa mentre es fomenta la interrogació i participació dels estudiants. Es lliurarà el material de les presentacions i elements per activitats virtuals addicionals.

b) Seminaris presencials en grups de 20. Es poden emprar diverses metodologies com la presentació i debat de casos, el joc de rol (rol playing), pel·lícules, assaigs curts, exercicis amb dilemes i d'altres.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
SEMINARIS ESPECIALITZATS (SESP)	9	0,36	
TEORIA (TE)	17	0,68	
Tipus: Autònomes			
ELABORACIÓ DE TREBALLS / ESTUDI PERSONAL / LECTURA D'ARTICLES / INFORMES D'INTERÈS	45	1,8	36

Avaluació

Criteris d'avaluació:

L'avaluació de la part TEÒRICA de l'assignatura es farà de la següent manera:

Prova d'elecció múltiple amb 35 preguntes de 5 alternatives, aplicant una correcció per descomptar els encerts a l'atzar (encerts - $\frac{1}{4}$ dels errors) i transformant decimalment la nota. La nota suposarà el 80% de la nota final.

L'avaluació de la part PRÀCTICA de l'assignatura es farà de la següent manera:

- Participació i aprofitament de les sessions pràctiques. La nota suposarà el 20% de la nota final.

És requisit per aprovar l'assignatura l'assistència a totes les sessions pràctiques. Les absències han de ser justificades.

- Els seminaris i les activitats virtuals seran avaluats pel compliment i mitjançant preguntes breus. L'assistència regular i el grau de participació activa en seminaris i sessions teòriques comptarà també. La incidència sobre la nota final podrà arribar al 20%.
- En finalitzar l'assignatura es farà una avaluació global que suposarà, pel cap baix, el 80% de la nota final. Constarà, en principi, de preguntes d'elecció múltiple (70%) i preguntes curtes (30%), en una ponderació aproximada que pot tenir variacions degudament comunicades.
- Podran usar-se, però, altres mètodes per completar l'avaluació global de l'assignatura (assaigs originals sobre materials del programa; avaluacions intermèdies basades en preguntes curtes; exercicis en sessions de seminaris...).
- El maneig correcte i professional de l'anglès serà un criteri adicional ponderador de la nota final.
- Els alumnes que no superin l'avaluació global, disposaran, sota petició específica, d'una oportunitat adicional d'avaluació mitjançant una prova de síntesi del conjunt de l'assignatura en un format a decidir.
- Els estudiant que no realitzin les proves d'avaluació tant teòrica com pràctica seran considerats com No avaluats exhaurint els drets a la matrícula de l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa en classe seminaris	20%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38
Avaluacions escrites mitjançant proves objectives: Ítems d' elecció múltiple / proves d'assaig de preguntes restringides	80%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38

Bibliografia

Bibliografia bàsica

- Borrell F (1989) Manual de entrevista clínica. Barcelona: Ediciones Doyma.
- Borrell F (2004) Entrevista Clínica: Manual de estrategias prácticas. Ediciones Sociedad Española de Medicina de Familia y Comunitaria.
- Diamond J (2003) L'escandol de la medicina alternativa, Barcelona: La Campana.
- Molinuevo B (2011) La comunicaión no verbal en la relación médico-paciente, Barcelona: Aresta.
- Nuland Sh. B. (1993) Como morimos, Madrid: Alianza.
- Groopman J. (2008) ¿Me está escuchando, doctor? Un viaje por la mente de los médicos. Barcelona: RBA Libros.
- Morlans M. (1994) Fer costat al malalt. Barcelona: Columna.
- Serrano S (2007) El regal de la comunicació, Barcelona: Ara Llibres
- Tobeña A (2011) Píndoles o Freud: remeis per als neguits de l'ànima, Barcelona: Columna 2011 (versió espanyola, Madrid: Alianza, 2012).
- Tobeña A (2013) Devots i descreguts: biologia de la religiositat, València: PUV (versió espanyola, València: PUV, 2014).
- Vilardell M (2009) Ser metge:l'art i l'ofici de curar. Barcelona: Plataforma Editorial.

Bibliografia complementària

- Cassell EJ (1991) The nature of suffering and the goals of medicine. New York: Oxford Univ Press.
- Claries X. (2009) El pacient té la paraula: La comunicació amb els professionals de la salut. Edicions Viguera.
- Coulehan JL and Block MR. (2006) The medical interview mastering skills for clinical practice, 5a ed., Filadèlfia: FA Davis Co.
- Jovell A. (2008) La confianza. Barcelona: Plataforma Ed.
- Lown B. (2000) The lost art of healing. Nova York: Houghton Mifflin.
- Molinuevo B i de Pablo J. (2007) Pràcticum de Psicologia Mèdica (I). UAB, Servei de Publicacions. Departament de Psiquiatria i de Medicina Legal, Bellaterra.
- Othmer E, Othmer S. (2003) La entrevista clínica. Tomo I. Fundamentos. DSM-IV-TR. Barcelona: Masson.
- Sommers-Flanagan J. and Sommers-Flanagan R. (2009) Clinical Interviewing, 4ª ed. Hoboken: John Wiley & Sons.

Recursos d'Internet

<http://www.universidadpacientes.org/aula-es1/>

http://www.pfizer.es/docs/pdf/salud/2008_Manual-Paciente-Guia-Mejora-AtencionSanitaria.pdf

Adreces web amb gravacions i assaigs que poden ésser treballats als seminaris.

Taking Clinical Stories

<http://www.youtube.com/watch?v=IViQKF9qFaw>

http://www.youtube.com/watch?v=YjC7iZ_aDq8&feature=related

<http://www.youtube.com/watch?v=IViQKF9qFaw&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=AH2IXVYXA80&feature=related>

http://www.youtube.com/watch?v=fxyf9ILvLAo&feature=player_detailpage

http://www.youtube.com/watch?v=9BBH6TOpZj8&feature=player_detailpage

http://www.youtube.com/watch?v=NVRP9Umpz4M&feature=player_detailpage

http://www.youtube.com/watch?v=Q5Q-isP-JqY&feature=player_detailpage

http://www.youtube.com/watch?v=oMaTcGjOPsU&feature=player_detailpage

Doctor and patient's topics

http://topics.nytimes.com/top/news/health/columns/doctor_and_patient/index.html?scp=20&sq=medical%20stude